

**ניאו-ליברליזם, הפרטה, הפרטת
שירותים ציבוריים והפרטת
הרכבת.**

אמנון פורטוגלי

אדם טבע ודין

24 אפריל 2012

הכלכלה הישראלית הסתאבה והכזיבה

- מחאת האוהלים המתמשכת וההפגנות ההמוניות נובעים מתחושה חזקה שגדשה הסאה, שהכלכלה הישראלית הסתאבה והכזיבה. לא מדובר עוד על דיור, כינוך ורפואה בלבד, העם דורש צדק חברתי, הורדת יוקר המחיה, והפסקת השוד של הרכוש הלאומי ע"י התאגידים והמאיון העליון.

המשבר החמור ביותר מאז השפל הגדול

- כיום, בעולם המערבי המפותח, קיים טיעון חזק מאוד כי חשיבה פגומה ואמונה עיוורת בתיאוריה כלכלית שגויה, הביאה אותנו אל המשבר החמור ביותר מאז השפל הגדול.
- מדובר באמונה כי לשוק יש יכולת לווסת את עצמו, לתמחר נכון, להיות יעיל, להיות 'צודק', ולכן אסורה כל התערבות ממשלתית בשוק. מדובר באמונה בשליטת כוחות השוק בכלל הפעילות החברתית, ובתיאוריות וגישות דומות המכונסות תחת הדוקטרינה הנאוליברלית.

הכשלות של הדוקטרינה הנאוליברלית

- הכשלות של הדוקטרינה הנאוליברלית נחשף, בין השאר, לאחר יישום בן 25 שנים באמריקה הדרומית בתוצאות הרסניות.
- בקריסה של אירלנד, ספרד, איסלנד, ולטביה.
- במשבר בגוש היורו, ומשבר האמריקאי של 2008-2009 שעדיין לא הסתיים.
- מצד שני סין, ברזיל, קוריאה, ארגנטינה, פעלו בניגוד לדוקטרינה הנאוליברלית וצמחו באופן מרשים.

המבנה האינטלקטואלי כולו התמוטט

- אלן גרינספן, אחד התומכים העיקריים של הנאו ליברליזם במשך שנים רבות, אמר ב- 2008, לוועדה של הקונגרס, כי "המבנה האינטלקטואלי כולו התמוטט". **The whole intellectual edifice collapsed.**
- ריצ'רד פוזנר מחשובי הרפובליקאים הותיקים, עבר מתמיכה בגישת אי התערבות **laissez-faire approach**, לזו המקבלת את התפקיד של הרגולציה הממשלתית כדי לייצב את הכלכלה.

'חוקים' כלכליים אינם מיוצרים על ידי הטבע, הם נעשים על ידי בני האדם.

- **"אנחנו חייבים לתפוס את העובדה כי 'חוקים' כלכליים אינם מיוצרים על ידי הטבע, הם נעשים על ידי בני האדם." (פרנקלין רוזוולט).**
- **לא ניתן יותר ואסור לטפל בתיאוריה הכלכלית כעניין אקדמי שלא מעניין אנשים מעשיים, כי אם זו הייתה התיאוריה השגויה שהכניסה אותנו למשבר, אז אנחנו צריכים תיאוריה אחרת. ואכן, כלכלנים חשובים מחפשים עכשיו תיאוריה כלכלית עדכנית שתאתגר את הפונדמנטליזם של השוק החופשי ותהייה תואמת יותר למצב האמיתי במשק. לכן חשוב להבין את הכלכלה הנאוליברלית.**

הקרדו הניאוליברלי

- הדבר העיקרי המגדיר את האמונה הניאוליברלית זה קדושת האינטרס הפרטי.
- אין דבר כזה חברה – יש אנשים ונשים ויש משפחות.
- **There is no such thing as society – There are men and women, and there are families**

מרגרט תאצ'ר 1987

המושגים והתפיסות של 'טובת הכלל', 'האינטרס הציבורי' או 'טובת החברה' סולקו מסדר היום.

השוק החופשי – בהגדרה – עונה רק לאינטרס הפרטי. האינטרס הציבורי נמחק ונעלם בתפיסה הניאוליברלית.

התפיסה הניאוליברלית הבסיסית

- דטרמיניזם כמעט דארוויניזם

- נקודת המוצא היא תאצ'ר ורייגאן "הממשלה היא הבעייה"

- כדאי להשוות זאת לנאום של רוזוולט מה- 22 לאוקטובר 1933

אנחנו בונים את מבנה התאוששות, ממבנה אשר בסיומו, לא יהיה מבנה של פיננסיירים או של קבצנים, אלא מקדש המוקדש ומתוחזק לצדק חברתי גדול יותר, לרווחה רבה יותר עבור האזרחים, מעון לכלכלה יציבה ומבוססת. אנחנו בונים, אבן אחר אבן, את העמודים שיתמכו במבנה זה. העמודים האלה הם רבים במספר ואף על פי, שלרגע, ההתקדמות בבניית עמוד אחד עשויה להפריע להתקדמות בבניית העמוד שלידי, העבודה על כולם חייבת להמשך ללא מעצורים.

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=14537#axzz1smlaEWwC>

התפיסה הניאוליברלית המקורית

- הדור הראשון של הניאוליברלים הבינו היטב לאן תביא מדיניות הקטנת המיסים והחלשת הממשלה – לצבירת העושר והנכסים באלפיון העליון.
- הם הצדיקו זאת בראייה של טובת הכלל, 'הגאות מרימה את כל הסירות', בגישה שהעושר יחלחל מלמעלה למטה.

התפיסה הניאוליברלית הנוכחית

- אבל מסתבר שהעשירים לא ממהרים לחלק את העושר.
- שהגאות מטביעה את הסירות הקטנות.
- שזרימת העושר הינה חד כיוונית, שהכסף זורם ומצטבר למעלה ואינו מחלחל למטה.
- האלפיון העליון פועל עכשיו לשמירת עושרו ולביצור מעמדו דרך שליטה בממשל, ברשות המחוקקת המבצעת והשופטת.

ההפרטה בישראל

הצורות השונות של ההפרטה בישראל.

- מכירה של חברות בבעלות ציבורית.
- הקמת חברות מעורבות לפעילות בעלת אופי עסקי, הספקת שירותים בתשלום, מסחור של המרחב הציבורי, שינויים במדיניות ההחכרה של מקרקעי ישראל, הקמת תשתיות ציבוריות באמצעות יזמים פרטיים, רישוי והענקת זכיונות בתחומים חדשים וישנים.
- ביצוע פעילות שלטונית באמצעות קבלנים פרטיים (מיקור-חוץ), ובאמצעות המגזר השלישי.
- הפרטה בדרך המחדל. יבש, הכפש, הפרט. יצירת מרחב לפעילות פרטית באמצעות פעילות שלטונית מצומצמת.

ההפרטה בישראל הפכה למקודשת.

- אחת מאבני היסוד של המדיניות הניאו-ליברלית הנהוגה בישראל היא ההפרטה של כל דבר. ההפרטה הפכה מקודשת, חלק מתיאולוגית הניאו-ליברליזם, ללא קשר למציאות הכלכלית-החברתית, וללא קשר לכדאיות כלכלית למדינה.
- אם ההפרטה אינה מספיק רווחית לרוכש הפרטי, הממשלה תיתן לו מענקי עידוד, ערבויות, ותמריצים אחרים כך שהעסקה תהייה כדאית לרוכש.
- אנו רואים זאת בפרויקט בית החולים החדש באשדוד שמוקם על ידי אסותא, שקיבלה מענקים עצומים בגובה כ- 89% מעלות ההקמה ואישור לביצוע שר"פ, רק מכיוון שהמדינה ניסתה בכל כוחה להפריט את בית החולים.

האידיאולוגיה של ההפרטה

- מדיניות ההפרטה הפכה לתכנית פעולה ממשית של הממשלה והפקידות הבכירה במנגנון המדינה.
- ה'אידיאולוגיה' של ההפרטה מתבססת על המיתוס לפיו יכולתו השוק הפרטי לנהל חברות הפועלות בשוק תחרותי עדיפה על יכולתה של הממשלה לנהל תאגידים אלו.
- ביטוי חד ובוטה לכך ניתן למצוא בדבריו של אורי יוגב, מי שהיה ממונה על התקציבים באוצר בין השנים 2000-2004.
- "רק בעלים פרטיים רוצים ויודעים איך לשפר את השירותים, המדינה לא רוצה ולא יודעת כיצד לעשות את זה".
- מחקרים רבים מראים כי אין שחר לטענה זו.

בעלות וניהול.

- הטענה כי הממשלה לא רוצה ולא יודעת לנהל אינה לעניין. כדאי להדגיש נקודה זו הכורכת יחד בעלות וניהול.
- מזה למעלה ממאה שנה עם התפתחות התאגידים המודרניים יש הפרדה ברורה בין בעלות וניהול כאשר בדרגות הניהול בתאגיד מתמנים מנהלים מקצועיים, ולא דווקא בעלי התאגיד.
- לכן הממשלה יכולה להיות הבעלים ולמנות מנהלים שינהלו ביעילות תאגידים הפועלים בשוק תחרותי.
- לדוגמה, כימיקלים לישראל טרם הפרטתה הייתה חברה משגשגת ורווחית מאוד, שהזרימה לתקציב הממשלה רווחים של כ-120 מיליון שקל בשנה, בנק לאומי בשנים האחרונות והחברות הממשלתיות בעשורים הראשונים לאחר הקמת המדינה.

תוצאות גרועות של הפרטה בעולם

- ממחקר של פרויקט הפיקוח על הממשלה האמריקאית - (Project on Government Oversight) שפורסם בספטמבר 2011, עולה שמיקור חוץ הינו יקר יותר באופן משמעותי.
- במהלך 30 השנים האחרונות נעשו הליכי הפרטה מקיפים במספר ניכר של מדינות מתפתחות ומפותחות. רפורמות אלו נתגלו כהרות אסון ברוב מדינות אלו.
- מדיניות של הפרטה ופיקוח רופף, בעיקר בתחום התשתיות והפיננסים, הטביעו מדינות כמו ארה"ב, בריטניה, איסלנד, אירלנד, פורטוגל, ספרד, והארצות הבלטיות במשבר עמוק, והותירו אותן עם חובות ענק, אי-שוויון עולה, וכלכלה מקרטעת.

התוצאות של יותר מ-20 שנות הפרטות בישראל לא נבדקה בצורה עניינית.

- לא ברמת ההשפעה הקריטית המצטברת על החברה והכלכלה בישראל, ולא ברמת הכדאיות של הפרטות שנעשו.
- האמונה העמוקה בהפרטה עומדת גם בפני העובדות. במהלך 20 השנים האחרונות (1995–2005) הופרטו חברות הרכבות בבריטניה ובניו זילנד, הפרטות שנכשלו כשלון חרוץ. הפרטת הרכבת המתוכננת בארץ דומה למודל ההפרטה הבריטי.
- המהלכים להפרטה מנוהלים בהיחבא, ללא דיון ציבורי של ממש, ובניגוד לעקרון השקיפות ולכללי המינהל התקין. לציבור לא ניתנה האפשרות להביע דעתו בזמן בכדי למנוע מהמדינה לבצע טעות, או עסקאות לא תקינות מסוג הון - שלטון.

הבסיס העמוק להפרטה הוא תיאולוגי ולא מדע או מניעים כלכליים

- הבסיס והמניע האמיתי להפרטה בכלל ולהעברת השירותים החברתיים למגזר הפרטי הוא בעיקרו אידיאולוגיה פוליטית. סוג של תיאולוגיה המשתמשת בכסות כלכלית.
- יש מעט מאוד תחרות בתחומי השירותים החברתיים. אין בכלל תחרות בחברות המונופוליסטיות ומעט הוכחות להקטנת עלויות וצמצום בהוצאות.

פרופ' גוטווין גישת ההפרטות היא פוליטית.

- גישת ההפרטות היא החלטה שלטונית שמעוניינת להעביר את הכוח לגורמים פרטיים.
- המדינה מוכנה להפריט בכל מחיר, כאשר המחיר האמיתי, התמורה האמיתית, היא הרצון להעביר עוד כוח לשוק.
- אין פה בכלל שאלה של מחיר. יותר חשוב שיולי עופר ישלוט במחצבים מים המלח, מהמחיר שהוא שילם.
- המבחן של ההפרטה עבור אלה שמובילים אותה הוא פוליטי ולא כלכלי. מבחינתם ההישג הושג באותו רגע שהם פירקו את המדינה מעוד אחד מנכסיה והגדילו את השליטה של השוק.
- הם עושים את זה לעתים כשאתה משתומם על המחיר הנמוך, ולעתים הם מקבלים מחיר שוק שמסתבר כמגוחך".

הפרטה אינה פסולה מעיקרה

- אפשר להפריט ולשמור על טובת הכלל ועל זכויות ורווחת העובדים במדינות עם מדיניות כלכלית חברתית כמו בסקנדינביה. לעומת זאת, להפרטה עלולה להביא לתוצאות הרסניות במדינות ניאוליברליות המקדשות את חובת התאגידים למיקסום רווחיהם, העוינות עבודה מאורגנת והמחלישות את מערכת הרגולציה.
- הפרטה הינה מהלך עסקי שכדאי לעשותו במקרים מסוימים ושצריך להימנע ממנו במקרים אחרים, אך אין לקדשו ולהפוך אותו לאבן היסוד של המדיניות הכלכלית. הממשלה אינה חנות מכולת, אין זה מתפקידיה להרוויח, ורווח אינו אבן הבוחן לפעילותה. כמובן שארגונים שבבעלותה צריכים להיות יעילים על פי מטרותיהם (צבא למשל).

הפרטה צריכה להיות לטובת הכלל

- הפרטה צריכה להיות מעשית ותואמת את מטרות החברה Society ובהתאם לתנאים המודרניים של הכלכלה הישראלית. אפשר להפריט תוך המשך מחויבות לכלל הציבור. אפשר להפריט מפעלים ואולי אף שירותים ציבוריים מסוימים, ויחד עם זאת לשמור על הציבור והדמוקרטיה, ולגונן עליה מפני האוליגרכים, אפשר להפריט מתוך המשך מחויבות לכלל הציבור ולא רק לאלו ההון. אבל לא חייבים להפריט.
- כתנאי להפרטה יש להבהיר את תכלית ההפרטה וליצור מנגנוני ממשל וקבלת החלטות, עם משאבים ותקציב שיבטיחו מעקב ואכיפה למילוי תכליות אלו. להבטיח שהחתימה לרווח של הרוכש הפרטי לא תבוא על חשבון טובת הציבור ורווחת האזרח, ולוודא שבמידה שלא ימולאו תנאים אלו אין להמשיך עם ההפרטה.

קריטריונים לבחינת נכונות הפרטה

- (1) אין להפריט מונופולים ובעיקר אלו העוסקים בתחומים החיוניים למשק,
- (2) אין להפריט נושאי ליבה, שירותים או מוצרים ציבוריים למחצה.
- (3) הכרחי שתהייה מערכת רגולציה, פיקוח ואכיפה לשמירת האינטרס הלאומי, זכויות בעלי העניין (Stakeholders) וזכויות העובדים בתאגידים המופרטים.
- הפרטה של מערכות עסקיות יכולה להיות מדיניות חיובית בתנאים מסוימים.
- "החוכמה של המגזר הציבורי היא לדעת לשים את הקווים האדומים, ולא להעביר נושאי ליבה לידיים פרטיות". (תא"ל מהרן פרוזנפר האחראי על פרויקט עיר הבה"דים בצה"ל.)

הפרטת ומיקור חוץ של שירותים ציבוריים

- ברוב המקרים של המכרע של המכרע לא נעשה כל חישוב מראש המורה שהפרטה (או מיקור חוץ) מגדילה את היעילות והזמינות לאזרח ובאותו זמן שהיא דרך זולה יותר לממשלה החייבת לספק שרות זה.
- למרבה ההפתעה, כמעט ולא נעשו בארץ עבודות על הפרטות שכבר בוצעו בתחום זה.
- כדאי לקרוא את הדוח של פרופ' גלנור ממכון ון-ליר. ואת המחקר של פרויקט הפיקוח על הממשלה האמריקאית (Project on Government Oversight) שפורסם ב-13 ספטמבר 2011, המורה שמיקור חוץ היה יקר יותר ובצורה משמעותית לממשלה האמריקאית.

הפרטת ומיקור חוץ של שירותים ציבוריים

- הרווח שדורש ספק השירות בא על חשבון טיב השירות, זה לא יכול להיות אחרת. אין כאן מצב שלספק השירות, לדוגמה בבריאות, בחינוך, בניקיון, או בשמירה, יש איזה ידע או פטנט איך ל'ייצר' את השירות בעלות נמוכה יותר או ביעילות גבוהה יותר.
- כתוצאה מזה, ובהיותו תאגיד למטרות רווח, הדרך שנשארה לו היא קיצוץ בהוצאות על העובדים.
- ה'פטנט' של קבלן השירות ומה שקבלן השירות יודע, זה לשלם פחות לעובדיו על חשבון סעיפים כמו פנסיה, פיצויים, מחלה וכו', המצטברים לסכומים גדולים שנשארים אצלו בכיס.

החשבונאות של הפרטה ומיקור חוץ

- ההצדקה למיקור חוץ הוא יעילות ומודל הממשלה הקטנה. אבל זה קשקוש. אם הממשלה מחויבת לספק את השירות כחוק (למשל סיעוד) או כנורמה (בטחון), אזי העברת השירות למיקור חוץ רק מעבירה את ההוצאה המתוקצבת לפי החוק מסעיף כוח אדם, כאשר הממשלה מספקת את השירות, לסעיף רכישת שירותים מקבלני שירות.
- במילים אחרות, הממשלה, במקום להשתמש בכספים המתוקצבים כדי להעסיק ישירות עובדים ואנשי מקצוע שיעשו את העבודה, מעבירה את הכסף לקבלן כוח אדם או 'קבלן שירותים'. כוח האדם הנדרש אינו קטן, אלא שהוא אינו מעסק בממשלה אלא אצל הקבלן. והקבלן גוזר קופון על חשבון העובדים ועל חשבון מקבל השירות שאיכותו נפגעת.

החשבונאות של הפרטה ומיקור חוץ

- הידע והעוצמה העסקית נצברת אצל הקבלן, שהופך עם הזמן לספק בלעדי של שירותים אלו.
- בנוסף יש להתחשב בהוצאות העקיפות שנשארות בממשלה, למשל עלות הפיקוח על הקבלן.
- לא פלא שיש מספיק עדויות שההוצאה לא קטנה אלא גדלה.

עמותות מחופשות

- יש להבדיל בין עמותות - מוסדות שלא למטרות רווח שהוקמו ופועלות באמת לטובת הכלל, ובין אלו שהוקמו כדי לספק תעסוקה ושכר למקימיהם ולבני ביתם.
- ארגון ללא מטרות רווח כמו לדוגמה מרכזי הסיוע לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית הוקמו כדי לתת שירותים חברתיים, או לספק שירותים איכותיים במחיר נוח כמו ויצ'ו ונעמת.
- דוגמה לארגונים המתחפשים לעמותות, אך פועלים כתאגיד המנסה למקסם את רווחיו, אותם הוא מחלק למנהליו ולמקורבים, היא האגודה למען שירותי בריאות הציבור.
- זו האגודה שהתברר כי ניהלה בצורה מחפיר את ההוסטלים לניצולי שואה תוך פגיעה קשה בזכויות המטופלים.
- האגודה הוקמה ע"י אנשי משרד הבריאות, כדי לספק למשרד הבריאות כוח אדם למתן שירותים רפואיים ומינהלים לסוגיהם אשר בתקציב המדינה לא הוקצו להם תקנים.

הפרטת משאבי הטבע של המדינה.

- נקודת המוצא היא שאוצרות הטבע (אשלג ומינרלים אחרים בים המלח, פוספטים, נחושת, מים, נפט וגז, ואוצרות טבע אחרים) שייכים למדינה. אין להפריט – למכור את משאבי הטבע של המדינה, אך אפשר ולעיתים נכון לתת זיכיון או רישיון לניצולם לתאגידים פרטיים שזו התמחותם.
- עם זאת יש לשמור על פיקוח הדוק ועמידה במספר תנאים בסיסיים שיפורטו בהסכם הזיכיון/רשיון.
- הבעיה בתחום זה היא שחוקי הזיכיון או הרישוי מיושנים, או שקבעו רמת תמלוגים ומיסוי מגוחכים.
- יש לכן לשנות את החוקים הרלבנטיים, בעיקר ביחס לחלקה של המדינה ברווחים מניצול אוצרות הטבע האלו, ובאפשרות להפוך את התהליך ולבטל את ההפרטה.

- **הפרטת הרכבת**
- הפרטה בכל השיטות: במחדל, במיקור חוץ, והפרטה ישירה

- **הפרטת הגן הלאומי עיר דוד**
הפרטה פוליטית

- **הפרטת מפעלי ים המלח – כיל**
הפרטה שבוצעה בצורה כושלת

הפרטת הרכבת בישראל

שני מאמרים

- מאבק עובדי רכבת ישראל בהפרטה ובמיקור חוץ, ולקחים מפסק-הדין בעניינם. 'מעשי משפט' כרך ד' 2011

<http://www.law.tau.ac.il/Heb/Uploads/dbsAttachedFiles/portugali-savorai.pdf> •

- נייר עמדה — מדיניות הפרטת הרכבת בישראל ומה ניתן ללמוד מהניסיון בעולם. מכון ון-ליר 2011.

<http://goo.gl/9svgS>

הפרטת רכבת ישראל

- התהליך הפרטת הרכבת התנהל במסגרת החוק, או בתחום 'פתוח' שהחוק לא נתן דעתו (בדומה להפרטת בתי הסוהר), רובו ככולו בהסתר מאור השמש של הגילוי והדיון הציבורי, במטרה להביא לשינוי קרדינאלי ברכבת ישראל, שינוי שיש לו השלכות מהותיות על החברה הישראלית.
- בתחילת העשור הקודם החליטה הממשלה להשקיע בפיתוח הרכבת סכומי עתק בעיקר בשדרוג התשתיות, בהנחת מסילות חדשות, ובפתיחת תחנות חדשות.
- בשנת 2003 נוסדה חברת רכבת ישראל בע"מ. (קודם לכן פעלה החברה כיחידה של רשות הנמלים והרכבות). באוגוסט 2007 אישרה הממשלה תוכנית פיתוח מעודכנת לרכבת ישראל בהיקף של 29.5 מיליארד שקל. לביצוע בשנים 2003 – 2012.

ייעוץ מוזמן

- לאור תוכניות אלו הזמינה הנהלת הרכבת המלצות לדרכי פעולה ממספר חברות ייעוץ. החשובה ביותר לעניינינו היא חברת הייעוץ הישראלית TASC שגיבשה אסטרטגיה לרכבת ישראל בשיתוף עם אורי יוגב (או להיפך).
- יוגב, שהיה הממונה על התקציבים באוצר (2002-2004) הוא פונדמנטליסט של הפרטה והניאוליברליזם, שראה בהקמתו של בית סוהר פרטי את אחד הישגים הגדולים של משרד האוצר ומימוש האידיאולוגיה שלו להפריט את החינוך, את הבריאות, את בתי-הכלא, את המתנ"סים, את הטיפול הסוציאלי, וכו'. ההישג הגדול ביותר של הממשלה דאז, לדעתו של יוגב, היה חיסול העבודה המאורגנת בישראל.
- הזמנה של גיבוש אסטרטגיה והמלצות ארגוניות מאדם עם דעות כאלו הינה בגדר 'משחק מכור', כאשר המסקנות וההמלצות ידועות מראש.

תוכנית אסטרטגית לרכבת ישראל

- TASC ויוגב (הפעילות של יוגב הסתיימה ביוני 2006) גיבשו המלצות ארגוניות לרכבת שעיקרן מיקור חוץ של תחזוקת הציוד הנייד, והמלצות אלו הוגשו להנהלת הרכבת בינואר 2007.
- TASC הגישה עדכון תוכנית אסטרטגית לרכבת ישראל במאי 2009 הקוראת להפרטת תחום המטענים ("שת"פ ארוך טווח עם הסקטור הפרטי"), הקמת חברת בת שתרכז את פעילות המטענים, מיקור חוץ של תחזוקת הציוד הנייד, ושת"פ עם הסקטור הפרטי לפיתוח הנדל"ן.

החנק הכפש והפרט

- כדי לממש המלצות אלו, הנהלת הרכבת, משרד התחבורה והאוצר נקטו בדרך פעולה הידועה לחוקרי הפרטה כ"החנק הכפש והפרט".
- חשוב שנכיר טכניקה זו, שכן היא מופעלת היום גם על מערכת הכבאות, חברת החשמל ואחרים. (ונשאלת השאלה האם הדרישה של האוצר מהכבאים לוותר על חופש ההתארגנות כתנאי להענקת תקציב לתקנים ולציוד הדרושים לכבאים, הינה דרישה חוקית?).

"ייבוש" רכבת ישראל

- כך לדוגמה, בהשוואה לכספי העתק שהושקעו במסילות הרכבת, כמעט ולא הושקעו כספים בכוח אדם ובתשתיות התחזוקה. ובהנהלת הרכבת 'ייבשה' את פעילות החברה בין השאר על ידי יצירת מחסור בכוח אדם מקצועי בתפקידי מפתח, כמו הקטנה יחסית במספר הנהגים ובמשרות תומכות ביחס להתפתחות משמעותית במספר הנוסעים ונפח העבודה והמשמרות, ואף צמצום עד מחסור בעתודות קרונות וקטרים החיוניות לעריכת הבדיקות התקופתיות.
- תוכנית "המקור" ששודרה בסוף מרץ, מספר ימים לפני גיבוש ההסכם, הראתה בצורה ברורה את תוצאות מדיניות ייבוש זו. מוסכי רכבת הנראים כמו בעת הקמתם לפני 100 שנה ע"י הבריטים, הזנחה בהדרגת עובדי התחזוקה הקיימים והחדשים, ומערך תומך תחזוקה, מיושן, מופקר. כל אלו הם באחריות של הנהלת הרכבת, דירקטוריון הרכבת ושר התחבורה.

שלב ההכפשה והמאבק התקשורתי

- גם בשלב ההכפשה הצליחה הממשלה, ובמאבק התקשורתי בין משרד התחבורה והנהלת הרכבת לבין העובדים, ידה של המדינה הייתה על העליונה.
- ועד העובדים והעובדים 'הרוויחו' את סלידת הציבור והתקשורת, בין השאר בפעולות שגויות שפגעו ישירות בציבור הנוסעים והיו הרסניות למאבקם. רכבת ישראל נתפסת כשירות ציבורי כושל ומושחת, כאשר האשמה מוטלת כולה על ועד העובדים שנראה כמחזיק את הרכבת בגרונה, והעובדים איבדו את דעת הקהל ואת תמיכת הציבור.
- על אחריות משרד התחבורה והנהלת הרכבת לנעשה, על עצירת התקנים לנהגים ולעובדי התחזוקה, על מינוי דירקטורים המקורבים לשר, על חילופי המנכ"לים התכופים, על ההתפטרות/פיטורים של מנכ"ל המשרד, אלו כאילו לא שייכים לעניין.

נקודות עיקריות במתווה ההסכם ברכבת

- כדאי לקרוא את [מתווה ההסכם](#) שהושג בסוף מרץ 2012, כפי שניתן לדלות מהפרטים שפורסמו בתקשורת ומההודעה לעיתונות של ההסתדרות. מדובר בהסכם עקרונות שבעקבותיו צפוי להיחתם בזמן הקרוב הסכם קיבוצי.
- בינואר 2013 ייקלטו כל הקופאיות, ועובדי האיתות אלקטרוני, התדלוק והתוכנה, למעלה מ-140 עובדים, שמועסקים מזה שנים על ידי חברות כוח האדם, כעובדי חברה לכל דבר תחת ההסכם הקיבוצי. מנקודת המבט שלי, זה אחד האלמנטים החשובים ביותר במתווה ההסכם. משמעותו היא החלפת מיקור החוץ הנוכחי של עובדים אלו, במיקור חוץ של תחזוקה לקרונות הישנים ולחלק מהקרונות החשמליים. החשיבות היא בהוצאת עובדים שכיום נמצאים בעבודות של מיקור חוץ לחופש, במחיר של עבודת תחזוקה בעתיד שאפשר לדרוש שתהייה מאורגנת ולכל הפחות שישלמו להם היטב.

נקודות עיקריות במתווה ההסכם ברכבת

- בנוסף, צמצום תופעת החוזים האישיים, עד לחתימה על ההסכם הקיבוצי, שהסכם העקרונות הוא המתווה שלו.
- הקרונות החדשים יתוחזקו באופן מלא ע"י העובדים. כמו-כן יתוחזקו 70% מהקרונות שיעברו בעתיד תהליך חשמול ע"י עובדי הרכבת. נקודה זו חושפת את ערוותם של הנהלת ודירקטוריון הרכבת שטענו כל הזמן כי הדרישה להעברת תחזוקת הקרונות החדשים. ליצרן (חברת בומברדייה) נובעת מהחלטת הממשלה ו/או מדרישה של היצרן שאיתו נעשית עסקת הרכש החדשה, ועכשיו התחזוקה שלהם תעשה ע"י עובדי הרכבת.
- הגדלת מערך התחזוקה הקיים בכ-30 תקנים נוספים מעבר ל-48 תקנים שכבר הובטחו. (האם נגמרה תקופת "ייבוש" הרכבת?)

נקודות עיקריות במתווה ההסכם ברכבת

- גידור מיקור החוץ הן מבחינת אחוזים (30%) והן מבחינת זמן של עבודה שכם אל שכם (שנתיים). תחזוקת הקרונות הישנים תבוצע במיקור חוץ ע"י חברה חיצונית לאחר 9 חודשים מיום חתימת ההסכם. תחזוקת קרונות אלו תתבצע למשך שנתיים במתחמים נפרדים במוסכי הרכבת ולאחר מכן במוסכים אותם תקים החברה החיצונית,
- צמצום הפערים בין עובדי דור ב' לעובדים.
- הגנה על העובדים מפיטורי צמצום עד 2030.
- עובדי הרכבת יזכו לתוספת שכר של 25% בעבור הסכמתם לרפורמה, ולמענק בגובה 40 אלף שקל. התוספות והמענק יינתנו במספר פעימות, במקביל להתקדמות ביישום הרפורמה. תוספות השכר המשמעותית האלו עשויות להבטיח שתקטין את התופעה של זליגת עובדים מיומנים לקבלני התחזוקה.

נקודות עיקריות במתווה ההסכם ברכבת

- תוקם חברת בת בבעלות מלאה של הרכבת, שתנהל את כל נכסי הנדל"ן של החברה.
- בנוסף, תוקם חברה בת בתחום שינוע המטענים, שגרעין השליטה שלה (51%) יימכר לידי גורם פרטי. כל עבודות התפעול של המטענים יתבצעו ע"י עובדי הרכבת.

מתווה ההסכם הוא טוב למדינה, ולנוסעים

- מתווה ההסכם הוא טוב למדינה, ולנוסעים, ובהתחשב במצב ששרר ביום שני ערב ההסכם, מהווה הישג להסתדרות ולעובדים.
- האוצר, וחסידי הפרטה לא הצליחו לממש את תוכניותיהם לפרוק חברת הרכבת לגורמים ולהפרטתם, ולריסוק העבודה המאורגנת אבל השיגו מספר הישגים, כמו מיקור חוץ (חלקי) של תחזוקת הקרונות, הקמת חברת בת לנדל"ן, ובעיקר הקמת חברת בת למטענים שתופרט בהמשך הדרך.

מתווה ההסכם הוא טוב למדינה, ולנוסעים

- העברת פעילות המטענים לשליטה ולבעלות פרטית הינה בעייתית.
- קו הרכבת לאילת נמצא בשלבי תכנון והממשלה נראית כנחושה להקימו בהשקעה של מיליארדי שקלים, ליצירת גשר יבשתי לסחורות ופיתוח חלופה לתעלת סואץ.
- אם יש סיבה כלכלית להקמת קו הרכבת לאילת, היא נמצאת בתחום המטענים ברכבת, ופיתוח קו הרכבת לאילת יביא לקפיצה אדירה בשווי חברת המטענים.
- גם חברת הבת שתנהל את כל נכסי הנדל"ן של החברה יכולה לעבור שינוי והפרטה חלקית, וגם שם יש הרבה כסף.
- חשוב מאוד לעקוב אחרי התפתחויות בשתי חברות אלו.

